

PROSTRIEDKY OCHRANY OBCHODNÉHO MENA

JUDr. STANISLAV BARKOCI

KATEDRA OBCHODNÉHO, FINANČNÉHO A HOSPODÁRSKEHO PRÁVA

UNIVERZITA KOMENSKÉHO, PRÁVNICKA FAKULTA

Všeobecne o ochrane obchodného mena

Obchodné meno predstavuje obligatórne označenie, ktoré sa s podnikateľom spája od jeho vzniku až po zánik, ide o základný identifikačný prvok podnikateľa, s ktorým ostatné subjekty trhu spájajú jeho pôsobenie v rámci hospodárskej súťaže.

Potreba jeho ochrany vyplýva už z požiadaviek kladených na podnikateľa pri jeho tvorbe. Obchodné meno by malo plniť výraznú odlišovaciu funkciu, malo by podnikateľa čo najvýstižnejšie identifikovať, zároveň individualizovať a tým zamedziť jeho zameniteľnosti. Popri niektorých konkrétnych zákonom stanovených požiadavkách ako napr. požiadavke nezameniteľnosti a zákaze vzbudzovať klamlivú predstavu o podnikateľovi alebo predmete jeho podnikania sú na obchodné meno kladené aj požiadavky, ktorých nenaplnenie zákon nijako nesankcionuje, avšak ich opomenutie môže mať dopad na efektivitu fungovania podnikateľa a na jeho úspešnosť, ide napr. o požiadavky ľahkej zapamätateľnosti, primeranej dĺžky, jednoduchej použiteľnosti v cudzích jazykoch a pod., ktoré sú požiadavkami praxe a sú nemenej dôležitými. Pre naplnenie podmienok kladených na vytvorenie obchodného mena a tým nemyslím len podmienky zákonné, ktorých splnenie je predpokladom jeho registrácie v obchodnom registri, ale aj podmienok zabezpečujúcich jeho efektívne využitie je potrebný istý prvok tvorivosti, ktorý je nevyhnutné chrániť ako súčasť výsledného obchodného mena.

Nevyhnutnosť ochrany vyplýva taktiež zo samotných funkcií obchodného mena, ako z funkcie individualizačnej a rozlišovacej zabezpečujúcej identifikáciu a zároveň účinné odlíšenie podnikateľa, tak aj z funkcie propagačnej a reklamnej smerovanej predovšetkým k spotrebiteľovi a zároveň s ňou úzko súvisiacej funkcie garančnej založenej na zabezpečovaní si dôvery spotrebiteľa na základe spojitosti s obchodným menom alebo aj z funkcie súťažnej zabezpečujúcej konkurencieschopnosť podnikateľa. Zanedbanie ochrany

funkčnosti obchodného mena, ktorá je nevyhnutná pre jeho plnohodnotné používanie môže mať vzhľadom na spôsob a rozsah v akom obchodné meno ovplyvňuje správanie spotrebiteľa výrazne negatívne dôsledky na samotné podnikanie.

Právna úprava ochrany obchodného mena

Právna úprava ponúka niekoľko prostriedkov na zabezpečenie ochrany obchodného mena, či už v rovine národnej, nadnárodnej, súkromnoprávnej alebo verejnoprávnej. Z hľadiska medzinárodného práva je vo vzťahu k obchodnému menu najvýznamnejším dokumentom Parížsky dohovor na ochranu priemyselného vlastníctva¹, konkrétne čl. 8, podľa ktorého *„Obchodné meno je chránené vo všetkých únijských krajinách bez toho, že by ho bolo treba prihlasovať alebo zapisovať; nerozhoduje, či je, alebo nie je súčasťou továrenskej alebo obchodnej známky.“* V rovine národnej je nepochybne najvýznamnejším predpisom zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník a spomenúť treba tiež zákon č. 55/1997 Z. z., o ochranných známkach. V rovine verejnoprávnej poskytuje obchodnému menu ochranu jednak zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon prostredníctvom § 281 upravujúceho porušovanie práv k ochrannej známke, označeniu pôvodu výrobku a obchodnému menu a taktiež predpisy verejného práva určujúce podmienky použitia niektorých druhov vecných dodatkov, ktoré sú oprávnené používať iba určité skupiny podnikateľských subjektov, ide napr. o označenia ako banka alebo sporiteľňa (§ 4 zákona č. 488/2001 Z. z., o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Prostredníctvom týchto predpisov je zabezpečovaná Obchodným zákonníkom požadovaná zásada nezameniteľnosti a zákazu klamlivosti mena. Ako vyplýva z vyššie uvedeného právny poriadok poskytujú podnikateľovi viaceré možnosti ako chrániť svoje obchodné meno, avšak v príspevku budem venovať pozornosť predovšetkým súkromnoprávnym prostriedkom ochrany obsiahnutým v Obchodnom zákonníku.

Vo vzťahu k ochrane obchodného mena je potrebné vysporiadať sa s otázkami subjektu ochrany a tiež s otázkami vzniku ochrany. Čo sa týka subjektu ochrany v zmysle § 12 Obchodného zákonníka *„subjektom ochrany obchodného mena je podnikateľ, ktorého práva boli narušené neoprávneným zásahom do jeho výlučného práva, od 1.3.2007 je subjektom ochrany aj podnikateľ, ktorého práva boli ohrozené. Pri porušení verejných*

¹ Publikovaný vo vyhláske ministra zahraničných vecí č. 64/1975 Zb. v znení vyhlášky č. 81/1985 Zb

*záujmov (rozpor so všeobecnou mravnosťou) pri tvorbe obchodného mena je subjektom ochrany každý.*² Vymedzenie subjektu ochrany a teda subjektu aktívne legitimovaného na podanie žaloby v prípadoch ochrany prostredníctvom ustanovení o nekalej súťaži je potrebné spresniť vo vzťahu ku konkrétnej skutkovej podstate. Obchodný zákonník v § 53 stanovuje podmienky aktívnej legitimácie a vymáhania nárokov v sporoch z nekalej súťaže. *„Aktívne legitimované sú zákonom presne stanovené subjekty, ktoré však nedisponujú rovnakým rozsahom nárokov:*

- a) súťažitelia,*
- b) spotrebitelia,*
- c) iné osoby, ktorých práva boli nekalou súťažou dotknuté,*
- d) právnické osoby zastupujúce záujmy spotrebiteľov alebo súťažiteľov.*³

V prípadoch ochrany obchodného mena prostredníctvom ustanovení § 47 Obchodného zákonníka upravujúcich vyvolanie nebezpečenstva zámeny, aktívne legitimovanými sú všetky osoby, ktorých práva boli nekalosúťažným konaním porušené alebo ohrozené, avšak v prípade parazitovania na povesti upraveného v § 48 Obchodného zákonníka, ktoré sa taktiež vzťahuje na ochranu obchodného mena sú podľa L. Lochmanovej aktívne legitimovaní len súťažitelia, prípadne právnické osoby oprávnené hájiť záujmy súťažiteľov. Zároveň však uvádza, že v prípade konania postihnutel'ného podľa generálnej klauzuly nekalej súťaže upravenej v § 44 ods. 1 Obchodného zákonníka sú aktívne legitimované všetky dotknuté subjekty. Rozsah aktívnej legitimácie je taktiež potrebné posudzovať v kontexte možností uplatnenia jednotlivých žalobných nárokov.

Ďalšou otázkou súvisiacou s ochranou obchodného mena je otázka vzniku ochrany. Kým pri obchodnom mene fyzických osôb je ich meno pred vznikom ochrany prostredníctvom Obchodného zákonníka chránené ustanoveniami Občianskeho zákonníka, pri obchodnom mene právnických osôb je otázka ochrany po založení spoločnosti avšak ešte pred jej vznikom otázná. Stotožňujem sa s názorom, že v týchto prípadoch je potrebné subsidiárne použitie § 19 b ods. 2 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého *„pri neoprávnenom použití názvu právnickej osoby sa možno domáhať na súde, aby sa neoprávnený užívateľ zdržal jeho užívania a odstránil závadný stav; možno sa tiež domáhať primeraného*

² Patakyová, M.: Obchodný zákonník. Komentár. 2. aktualizované vydanie. Praha: C.H.BECK, 2008, str. 34

³ Tamtiež, str. 142

zadosťučinenia, ktoré sa môže požadovať aj v peniazoch.“ Vznik ochrany podľa Obchodného zákonníka je v prípade právnických osôb zapisovaných do obchodného registra viazaný na ich zápis. Pri právnických osobách, ktoré sa nezapisujú do obchodného registra je rozhodujúce nadobudnutie statusu podnikateľa. V prípade domáhania sa ochrany prostredníctvom ustanovení o nekalej súťaži, je momentom vzniku nároku na ochranu naplnenie skutkovej podstaty nekalosúťažného konania.

Ochranu obchodného mena podľa Obchodného zákonníka môžeme rozdeliť na ochranu absolútnu v zmysle ustanovení § 12 a na ochranu relatívnu zabezpečovanú ustanoveniami upravujúcimi nekalú súťaž.

Absolútna ochrana obchodného mena

Absolútna ochrana obchodného mena, tak ako je obsiahnutá v § 12 Obchodného zákonníka zabezpečuje podnikateľovi oprávnenne používajúcemu obchodné meno domáhať sa na súde ochrany proti každému, kto svojim konaním neoprávnenne zasiahol do jeho užívania alebo jeho užívanie ohrozil. Pri domáhaní sa takejto ochrany je rozhodujúca priorita zápisu obchodného mena do obchodného registra. Aktívne legitimovanou osobou je v zmysle § 12 ods. 1 ten *„koho práva boli dotknuté alebo ohrozené neoprávneným používaním obchodného mena...“*

Osoba poškodená zásahom do svojich práv spojených s obchodným menom je podľa § 12 Obchodného zákonníka oprávnená domáhať sa:

- zdržania sa predmetného konania,
- odstránenia závadného stavu,
- vydania bezdôvodného obohatenia,
- primeraného zadosťučinenia, ktoré môže byť poskytnuté aj v peniazoch,
- náhrady škody,
- uverejnenia rozsudku na trovy žalovaného.

Relatívna ochrana obchodného mena

Ochrana poskytovaná obchodnému menu prostredníctvom ustanovení o nekalej súťaži obsiahnutých v § 44 až 55 Obchodného zákonníka je označovaná ako ochrana relatívna. Vo vzťahu k ochrane obchodného mena, však nie je možné domáhať sa ochrany na základe ustanovení každej zo skutkových podstát, tie na základe ktorých je možné domáhať sa ochrany, sú predovšetkým vyvolanie nebezpečenstva zámeny podľa § 47, parazitovanie na povesti upravené v § 48 a tiež klamlivá reklama podľa § 45.

Vyvolanie nebezpečenstva zámeny

Je možné konštatovať, že ide o najtypickejšiu skutkovú podstatu spojenú s ochranou obchodného mena, aj keď popri obchodnom mene je možné domáhať sa na jej základe aj ochrany iných označení. Základným predpokladom aplikácie ustanovení upravujúcich vyvolanie nebezpečenstva zámeny je zameniteľnosť obchodného mena, ktorá je zároveň podmienená jeho dostatočnou individualizovateľnosťou. *„Zameniteľnosť je pojmom objektívnym, pre posudzovanie spôsobilosti vyvolať nebezpečenstvo zámeny je potrebné brať do úvahy priemerného spotrebiteľa s prihliadnutím na všetky okolnosti, ktoré ovplyvňujú jeho rozhodovanie v súvislosti s predmetným tovarom službou alebo podnikateľom samotným.“*⁴

Z hľadiska naplnenia skutku je postačujúci neoprávneným použitím obchodného mena vyvolaný dojem, že medzi podnikateľskými subjektmi (oprávnené používajúcim a neoprávnené používajúcim obchodné meno) existuje ekonomická alebo iná spojitosť. Podľa J. Munkovej k tomu, aby sa súťažiteľ mohol domáhať ochrany, nie je potrebný akýkoľvek subjektívny prvok a taktiež postačí, že vyvolanie nebezpečenstva zámeny ešte len hrozí. Z toho vyplýva, že domáhať sa ochrany obchodného mena prostredníctvom tejto skutkovej podstaty nekalej súťaže je možné aj pri nepriamych zásahoch.⁵

Parazitovanie na povesti

Predpokladom domáhania sa ochrany prostredníctvom tejto skutkovej podstaty je existencia povesti podniku, ktorá je spojená s určitým obchodným menom. Okrem existencie povesti podniku, výrobkov alebo služieb je nevyhnutné, aby v prípade osoby zasahujúcej do

⁴ Patakyová, M.: Obchodný zákonník. Komentár. 2. aktualizované vydanie. Praha: C.H.BECK, 2008, str. 134

⁵ Pozri Munková, J – Ochrana obchodného jména a hospodářská soutěž. Průmyslové vlastnictví, 1994, č. 1, str. 20

práv oprávneného používateľa obchodného mena išlo o úmyselné konanie s cieľom získania prospechu, zároveň je potrebné preukázanie zavinenia, avšak bez potreby reálneho uvedenia spotrebiteľa do omylu. Tieto konkretizujúce prvky zároveň odlišujú parazitovanie na povesti predovšetkým od vyvolania nebezpečenstva zámeny a tiež od klamlivej reklamy a klamlivého označovania výrobkov a služieb.

Klamlivá reklama

Ochrany pred zásahom do oprávneného používania obchodného mena prostredníctvom reklamy je možné domáhať sa aj na základe ustanovení Obchodného zákonníka o klamlivej reklame. Domáhať sa ochrany pred takýmto druhom zásahov je možné ako náhle dôjde ku konaniu spôsobilému privodiť zákonom predpokladané následky. Aby bolo možné hovoriť o klamlivej reklame, musí ísť o reklamu, ktorá je spôsobilá viesť do omylu tých, ktorým sa dostane do pozornosti, jej predmetom musia byť zákonom stanovené majetkové hodnoty a takáto reklama musí byť spôsobilá ovplyvniť ekonomické správanie adresátov alebo poškodiť iného spotrebiteľa alebo adresáta.

K uzavretiu problematiky ochrany obchodného mena na základe ustanovení o nekalej súťaži je potrebné uviesť konkrétne právne nároky, ktoré poskytuje súťažiteľovi Obchodný zákonník. Ide o nárok na:

- podanie zdržovacej žaloby,
- podanie odstraňovacej žaloby,
- na primerané zadosťučinenie,
- na náhradu škody,
- na vydanie bezdôvodného obohatenia,
- na uverejnenie rozsudku.

Záver

Na záver je potrebné zamyslieť sa nad reálnou efektívnosťou jednotlivých prostriedkov, ktoré možno na ochranu obchodného mena využiť. Napriek tomu, že ustanovenia Obchodného zákonníka poskytujú obchodnému menu ochranu preventívnu napr. stanovením požiadaviek na jeho tvorbu a taktiež poskytujú pomerne veľký rozsah prostriedkov na

ochranu následnú, teda potom, čo došlo k neoprávneným zásahom do používania obchodného mena alebo k jeho ohrozeniu, nebýva uplatňovanie ochrany jednoduché. Vyplýva to z komplikovanosti sporov spôsobujúcej ich zdĺhavosť, v dôsledku ktorej mnohokrát dochádza k oslabeniu efektu, ktorý by mohol byť ochranou teoreticky dosiahnuteľný, pretože mnohé zo zásahov dokážu mať na podnikateľa výrazne negatívny hospodársky dopad už v krátkom období od ich začiatku. Niektoré z prostriedkov ochrany však poskytujú možnosť podnikateľovi v prípade dôkladne spracovanej žaloby zabezpečiť nápravu aj po uplynutí dlhšieho časového úseku, napr. prostredníctvom náhrady škody alebo vydania bezdôvodného obohatenia, vďaka čomu môže byť dosiahnutý efekt uspokojivý.